

شواهد علمی درباره طوفان‌های جدید گردوخاک و ادعاهای واھی چه می‌گوید؟

سدسازی ترکیه سلامتی شهروندان ایرانی را تهدید می‌کند

◀ **محمد طالب حیدری**

کارشناس هواشناسی

در اینجا از اصطلاح طوفان جدید گرد و خاک به جای ریزگرد استفاده می‌شود و منظور از جدید هم حداکثر بیست سال اخیر است. اخیراً خبرگزاری آناتولی گاه و بیگاه در پاسخ به مقالات منتشره در مطبوعات کشورمان در خصوص ریشه‌یابی معضل آزاردهنده طوفان‌های جدید گردوخاک حساسیت نشان داده و مطالبی را منتشر کرده که محتوای آنها عمدتاً مبرا کردن دامن کشور خود از علت شکل‌گیری این مشکل دردرس‌آفرین برای نیمه غربی کشور ماست. اینجا قصد آن است که به این ادعاهای موهوم پاسخ‌خی مجمل داده شود اما قبل از ورود به بحث یادآوری می‌شود که هدف از این بحث‌ها و مقابله‌های مطبوعاتی یافتن راه حل مرضی‌الطرفین برای مشکل بسیار آزاردهنده طوفان‌های جدید گردوخاک است. چون حل این مشکل نیازمند تعامل کشورهای منطقه است زیرا ما با مشکلی مواجه هستیم که در گستره عظیمی به وسعت صدها هزار کیلومتر مربع در کشورهای واقع در غرب و جنوب غرب کشور ما شکل می‌گیرد و ما ساکنان نیمه غربی ایران فی الواقع قربانیانی هستیم که در ایجاد مشکل هیچ سهمی نداشته‌ایم. یاد آوری می‌شود بحث بر سر گردوخاک‌های جدید است و الا ما با کمربند جهانی غبار که از شمال آفریقا و عربستان می‌گذرد آشنایی داریم، وجه متمایز پدیده‌های کمربند سنتی غبار با طوفان‌های جدید بسیار است از جمله بسامد گردوغبارهای سنتی مؤثر بر کشور ما بسیار کمتر است و نیز به دلیل بعد فاصله تنها بر هوا در ارتفاع بالاتر اثر گذاشته و در سطح زمین مردم آن را احساس نمی‌کنند و تشخیص آن به رنگ شیری درآمن آسمان است اما طوفان‌های جدید در سطح تنفس و کار و زندگی مردم ظاهر شده واحساس طعم خاک بر زبان و اختناق در تنفس از مشخصه‌های

پدیده اخیر است و در این طوفان‌های جدید دید افقی اغلب به ۱۰۰ متر و کمتر کاهش می‌یابد (دید افقی در هوای پاک بیشتر از ۱۰ کیلومتر است) و شاخص کیفیت هوا (AQ) منتشره از طریق نرم‌افزار DOE سازمان محیط زیست ایران از هوای پاک و قابل قبول بسرعت به حالات ناسالم و خطرناک و بسیار خطرناک می‌پرد.

■ **گسترده‌گی ابعاد معضل و جایگاه مدیریتی آن**

در کشور ما مدیریت گردوخاک در حد معاونت سازمان محیط زیست کشور است و این البته برای شرایط عادی گردوخاک کشور جایگاه قابل قبولی محسوب می‌شده اما برای این معضل جدید که ابعاد فاجعه بسیار گسترده تر بوده و دارای انواع تبعات اجتماعی و اقتصادی کلان است کفایت نمی‌کند و جایگاه چاره‌جویی مشکل باید در عالی‌ترین سطوح تصمیم‌گیری کشور قرار داده شود و تجربه بیست سال اخیر دلیلی بر ناکامی مطلق جایگاه فعلی مدیریتی در درک و فهم معضل و ناکام بودن در مقابله است. بنابراین معضلی که ابعاد بین‌المللی دارد باید در سطحی کلان و کارآمد در دستور کاردولت قرار گیرد.

■ **شرح مختصری بر علت شکل‌گیری این معضل**

داده‌ها و شواهد زیادی وجود دارد که اثبات می‌کند این مشکل منحصر به دو دهه اخیر است. این منابع اطلاعاتی عمدتاً خیرترند از خزانه عظیم اطلاعات ثبت شده وضع هوا براساس دستورالعمل‌های سازمان جهانی هواشناسی در صد سال اخیر و تصاویر در دسترس ماهواره‌ای در پنجاه سال اخیر، همچنین حافظه تاریخی ساکنان ۳۰ سال به بالا، امروزه فناوری سنجش از راه دور در تطبیق با نقشه‌های وضع هوا به دقت مناطق شکل‌گیری این پدیده را قابل رصد نموده‌اند. با وجود این شواهد می‌توان در فضایی علمی به بررسی مشکل پرداخت و برای حل آن چاره‌جویی کرد.

شورای عالی محیط زیست با ساخت پتروشیمی میانکاله مخالفت کرد

پایان کابوس ذخیره‌گاه زیست کره رسید؟

سرنوشت میانکاله به دست کمیسیون زیربنایی دولت افتاد

◀ **زهرا کشوری**

دبیر گروه زیست بوم

فعالان حفاظت محیط زیست کشور به نجات ذخیره‌گاه زیست کره میانکاله امیدوار شدند. شورای عالی محیط زیست کشور آب پاکی را روی دست همگان ریخته و اعلام کرد هرگز با ساخت پتروشیمی میانکاله موافقت نمی‌کند. این شورا مهم‌ترین مرجع تصمیم‌گیر حوزه محیط زیست کشور است. مجید مخدوم عضو این شورا در گفت‌وگو با «ایران» می‌گوید در جلسه‌ای با حضور رئیس‌جمهور اعلام کرده‌اند که توان اکولوژیکی میانکاله نمی‌تواند پذیرای صنایع سنگین باشد. او یادآوری می‌کند مجوزهای صادرشده توسط سازمان‌ها و نهادهای مختلف چون منابع طبیعی، امور اراضی، محیط زیست، استانداری مازندران، کمیسیون ماده ۲۱ استان، مجلس

و... خلاف قوانین مصوب کشور است. قوانینی که در دهه ۸۰ ایجاد هرگونه صنعت آلاینده را در سه استان شمالی ممنوع می‌داند. مخدوم اجازه تأسیس پتروشیمی میانکاله در آخرین اراضی جلگه‌ای خزری باقی مانده در مازندران را خلاف سند آمایش مازندران و دواستان شمالی دیگر می‌داند. از سویی دیگر براساس قوانین ملی که انجام هرگونه صنعت یا فعالیت‌های عمرانی، اقتصادی یا منوط به موافقت محیط زیست می‌داند باید مخالفت شورای عالی محیط زیست را پایان دلنگرانی‌ها برای میانکاله دانست اما به گفته مخدوم ایجاد کمیسیون زیربنایی دولت در زمان دولت نهم باعث شده تا تصمیمات قانونی عالی‌ترین مرجع محیط زیست در کشور همواره با سدی دیگری رو به رو شوند. تمام وزارتخانه‌های بهره‌بردار و اقتصادی

در کمیسیون زیربنایی دولت عضو هستند. وضعیت پتروشیمی میانکاله قرار بود دیروز در کمیسیون زیربنایی

دولت به بحث گذاشته و پایانی بر کابوس‌های چند وقت اخیر نوشته شود. مسعود علیخانی معاون

باید خاطر‌نشان کرد که کانون‌های زیادی در منطقه موجب ایجاد گردوخاک می‌شوند و بسامد زمانی و شدت شان تابع عواملی چون بارندگی و تندی باد قرار دارد پس در دوره‌هایی به‌دلیل بارش مناسب در منطقه مورد بحث شاهد کاهش معضل می‌شویم اما ما در منطقه‌ای زندگی می‌کنیم که هزاران سال است جزو نواحی خشک دنیا بوده و دوره‌های خشکسالی و ترسالی آن متناوباً از پی هم ظاهر می‌شوند یعنی بارندگی خود متغیری است که رفتاری شناخته شده داشته و خشکسالی هم امری شناخته شده است.

سعدی می‌فرماید:

چنان خشکسالی شد اندر دمشق

که یاران فراموش کردند عشق

بنابراین خشکسالی متغیر

جدیدی نیست که عامل ایجاد این

معضل محسوب شود. در شرایط

طبیعی خشکسالی‌ها و ترسالی‌ها

تبعات منفی را هم خنثی کرده و

تعادل آب و خاک و باد برهم زده نمی‌شد.

■ **تفاوت کانون‌های عادی با کانون‌های فورانی فرات**

از روی تصاویر ماهواره‌ای نکته‌ای مهم قابل استنتاج است هرچند در گستره وسیعی در شمال عربستان،

■ **دوشنبه ۲۳ خرداد ۱۴۰۱**

■ **سال بیست و هشتم**

■ **شماره ۷۹۳۰**

۱۷

زیست بوم

حق کشف به نفع قاچاقچیان اشیای

تاریخی است

زیست بوم– توقف طرح حراج اشیای تاریخی به دلنگرانی فعالان حوزه میراث فرهنگی پایان نداد، چون «حسن مهری» فرمانده یگان حفاظت وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی از تهیه دستورالعمل تخصیص حق کشف به مردم در حوزه حفاظت از میراث فرهنگی خبر می‌دهد. موضوع حق کشف مثل تلاش برای حراج اشیای تاریخی ایران موضوع تازه‌ای نیست و عمری نزدیک به یک دهه دارد. این موضوع یکبار در زمان ریاست علی اصغر مونسان روی میز مذاکره رفت که با واکنش تند جامعه باستان شناسان رو به رو شد. «سیدمحمد بهشتی» رئیس سابق پژوهشگاه میراث فرهنگی کشور درسال ۹۷ در گفت‌وگو با «ایران» حق کشف را شکل قانونی دادن به حفاری‌های غیرمجاز دانست. آن سال بودجه پیشنهادی دولت به مجلس یک بند جنجال برانگیز داشت. در این بند اشاره شده بود: برای نخستین بار در ردیف بودجه سال ۹۸ مبلغی به‌عنوان «حق کشف» به یگان حفاظت سازمان میراث فرهنگی و کسانانی که حفاری‌های غیرمجاز را اطلاع می‌دهند، تخصیص می‌یابد. «علی اصغر مونسان» رئیس وقت سازمان میراث فرهنگی آن را راهی برای جلوگیری از خروج اشیای تاریخی از کشور دانست.

«سیدمحمد بهشتی» تعیین «ردیف بودجه» حق کشف را یک گام خطرناک دانست و گفت: «اگر این طرح در بهارستان رای بیابد یک کار غیرمجاز (حفاری غیرمجاز) مجاز می‌شود. او حق کشف را چیزی مخالف آنچه از عمارت آزادی شنیده می‌شود عنوان کرد و گفت: «مطابق قانون قرار بود اگر کسی در ملک خودش به آثار تاریخی برخورد، به کارشناسان میراث فرهنگی اطلاع دهد. اگر حفاری‌های باستان شناسان به آثار تاریخی طلایی و نقره ای رسید، حق کشف آن به صاحب ملک پرداخت می‌شود اما شکلی که امروز

عنوان می‌شود، بسیار خطرناک است.» بهشتی این حق کشف را منحصر به اشیای طلایی و نقره‌ای دانست و گفت: «آن حق کشف ردیف بودجه نداشت اما با این تصمیم داریم به مردم تلویحاً می‌گوییم اشکال ندارد، محوطه‌های باستانی را حفاری کنید!؛ باستان شناسان اعتقاد دارند طرح حق کشف مردم را تشویق می‌کند تا محوطه‌ها را با چشمداشت به این پول حفاری کنند. براساس تئویت مونسان این حق کشف فرات از اختیار کسانی قرار بگیرد که خود شیء را از دل خاک بیرون می‌کنند یا پیدا می‌کنند!

شهرام راز از حل خاک باستان شناس نیز در گفت‌وگو با «ایران»، «حق کشف» را بسیار مبهم خواند و گفت: «برنامه‌ریزان چنین بودجه‌ای خیر درستی از میزان حفاری‌های غیرمجاز کشور ندارند، چون اگر قرار باشد به کسانی که خبر حفاری‌های غیرمجاز را به سازمان میراث فرهنگی می‌دهند، حق کشف داده شود، باید یک رقم نجومی تخصیص بدهند، برای اینکه حفاری‌های غیرمجاز بسیار گسترده است!»

او حق کشف را در حفاظت از میراث فرهنگی و جلوگیری از قاچاق اشیای تاریخی «بیهوده» دانست و گفت: «همین بودجه را صرف پیدا کردن دلایل قاچاق اشیا و تعریف روش‌های مقابله با آن کنند.اگر سازمان حفاظت میراث فرهنگی می‌خواهد به این بخش کمک کند، یگان حفاظتش را تجهیز کنند.» زارع، حق کشف را یک مفهوم عرفی درباره کسانی عنوان کرد که خیش‌شان در زمان شخم زمین به اشیای می‌خورد و در مقابل معطل ماندن زمین کشاورزی به‌دلیل کاوش یا دلایل دیگری، هزینه‌ای دریافت می‌کنند!

«مهدی رهبر» از باستان‌شناسان کهنه کار کشور هم به «ایران» گفت: «من بیش از ۶۰ سال تجربه باستان شناسی در کشور دارم. حق کشف مردم را تشویق می‌کند که بروند بکنند (محوطه‌ها را حفاری کنند)، اشیا را دربیابوند، به دولت بدهند!؛ پول بگیرند.» سؤال دیگری هم ذهن بسیاری را به خود مشغول کرده است آیا این حق کشف آنقدر زیاد است که بتواند کسانی که اشیای تاریخی را پیدا می‌کنند ، از بازار قاچاق و بازار مخفی منصرف کند و آنها را به سمت مخازن موزه‌های سازمان میراث فرهنگی ببرد؟ پاسخ مهدی رهبر به این سؤال منفی است. او در نهایت تعیین بودجه برای حق کشف توسط بهارستانی‌ها را زیانبار دانست.

نکته آخر!

موضوع «حق کشف» از حساب جرایم میراث فرهنگی ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز شروع می‌شود! براساس قانون، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز از محل جریمه‌های قاچاقچیان موظف به پرداخت حق کشف است! این ستاد براساس آنچه بخش نامه قوه قضائیه می‌گوید: «با افتتاح حسابی مخصوص به جرایم میراث فرهنگی، باید بخشی از این عواید را به‌عنوان حق کشف و بخش دیگر را برای حفاظت میراث فرهنگی هزینه می‌کرد.»

بنابراین بودجه از راه جرایم میراث فرهنگی تأمین می‌شود نه تخصیص از طریق مجلس! البته آن‌طور که مسئولان سازمان میراث فرهنگی می‌گویند: «آن عوایدی که باید از حساب ستاد مبارزه با قاچاق کالا وارز، خرج حفاظت از میراث فرهنگی شود، نمی‌شود!»

ایستنا– **محسن امیری** رئیس اداره حفاظت و مدیریت حیات وحش محیط زیست لرستان گفت: سمندر لرستانی در وضعیت بحرانی قرار دارد. سمندر یکی از گونه‌های اندمیک در خطر انقراض است که به لحاظ حفاظتی در وضعیت بحرانی قرار دارد. این گونه به علت محدودیت زیستگاه و اندازه جمعیت در رده حفاظت قرار گرفته است.

مهر– **کارشناسان صنایع دستی** می‌گویند ارائه آمار در حوزه صنایع دستی زمانی مثرنمتر خواهد بود که هم واقعی باشد و هم از آن بتوان استفاده کرد این مهم‌ترین خواسته آنها از معاونت جدید صنایع دستی نیز هست.

میراث آریا– **«فوبدل چوکالوو»** مسئول واحد حقوقی و املاک خراسان شمالی از توقف عملیات تخریب و تجاوز به تپه تاریخی نوروز در شهرستان مانه و سملقان خبر داد.

ایستنا– **پرویز کرشاسبی** معاون آبخیزداری، مراتع و امور بیابان سازمان منابع طبیعی، جذب سرمایه‌های خصوصی را یکی از مشکلات اساسی خواند و گفت: نمی‌توانیم سرمایه مردم را در حساب‌های دولتی جمع‌آوری کنیم و عملیات آبخیزداری انجام دهیم. در طرح جامع آبخیزداری پیش‌بینی صندوق احیای آبخیزداری در دستور کارقرار گرفته است چرا که می‌تواند از منابع مالی مختلف سرمایه استخراج کند به‌گونه‌ای که براحتی منابع مختلف غیردولتی داخلی و خارجی را برای احیای حوزه‌ها و حفاظت از حوزه آبخیز و اجرای آبخیزداری به کارگیرد.

عمیق ایستنا